

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

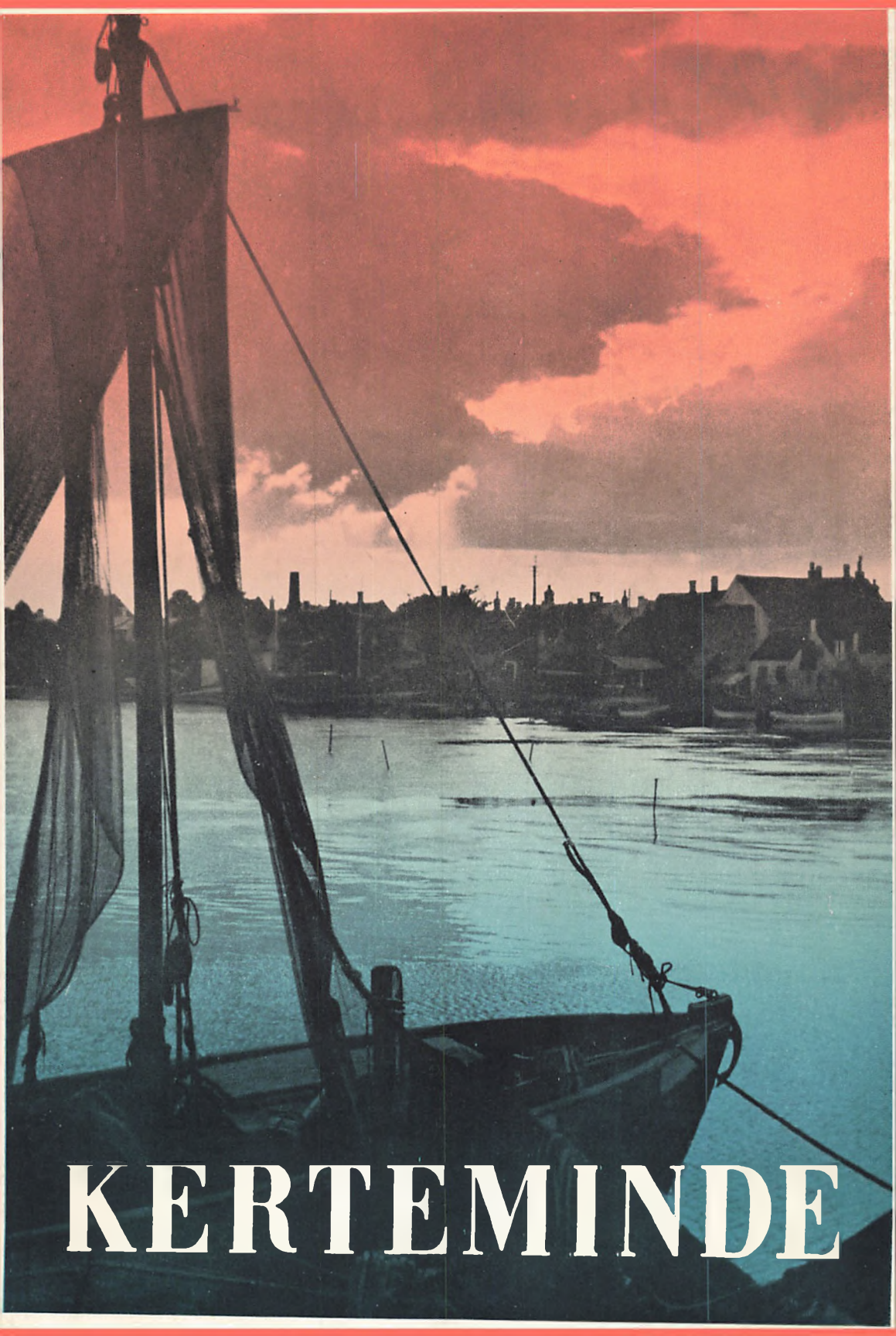
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

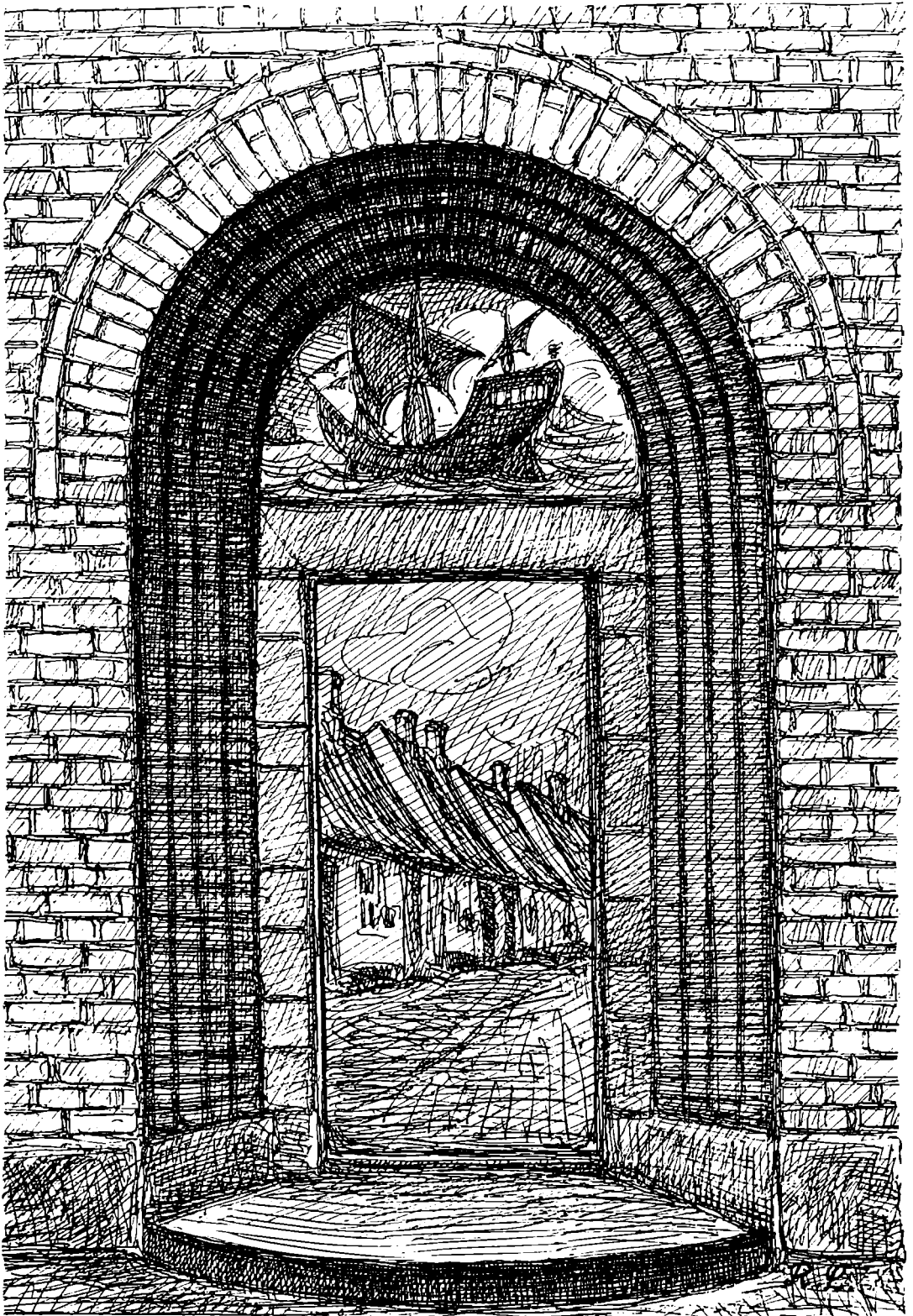
Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

KERTEMİNDE

Redaktion og tekst, Hans Hviid

Forord, V. Woll

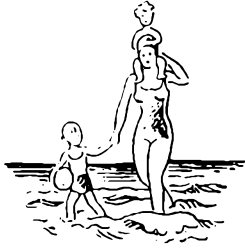
Tegning, Regnar Lange

Foto, C. J. Gedde

Udgivet af Axel Mohr Erichsen

★

Fyens Stiftsbogtrykkeri

En smuk sommersondag kommer turister i tusindtal til Kerteminde for at bade i Storebælts solglitrende, krusede bølger og fra stranden nyde den kolige luftning fra søen. Og saaledes faar vel de fleste det almindelige indtryk af den lille fynske kystby.

Men ogsaa under andre himmeltegn har by og egn sin charme. En efteraarsdag med ostenstorm ruller det „sortladne hav“ sine vældige bølger ind mod Lundsgaards klint. Eller kom en foraarssdag, hvor anemonetæppet dækker skovbunden som nysfalden sne. — Og nu byen selv! Gaa lidt udenfor hovedaarerne og kig lidt paa de maleriske smaagader, hvor den brede befolkning har hjemme.

Alt dette skulle denne bog i billeder og tekst genkalde i Deres erindring, thi

*„Blot eet besøg, og Kerteminde
vil sikkert Deres hjerte vinde.“*

P. Høll.

Som by, saa borger. — Hvor de krappe bølger faldt til ro i bugtens lunhed og forenede sig med det stille fjordvand skabtes bopladsen ved Kertingens munding. Her søgte mænd ly og skabte sig næring ved søens rigdom. Haardføre og sejge af dagligdønten blev de fædre til generationer, der karakteriseres ved barskhed og blidhed.

Fortiden taber sig i mørket, og først da Erik af Pommeren paa Danhof 1413 giver byen rettigheder, kender historien Kerteminde købstad. Visselig giver den ikke righoldigt stof til den historiske forskning; jævnt og stilfærdigt leves livet i nøjsomhed, thi havet er oftest en karrig giver, og kun enkelte gange bruser historiens vingslag over byen og fæster sig dybt i mands minde. Naar ufredstider raader, følger armodens spøgelse i kølvandet og giver trange kaar; knapt er saarene lægt efter grevefejden, før en voldsom brand lægger byen i aske — omsider genrejst bryder ulykken atter ud: den sorte død stempler selv de kraftigste med sit mærke. Størst af begivenheder er svenskekrigen; feltmarskal *Hans Schack* gør sammen med admiral *de Ruyter* landgang nord for byen, og heftige kampe opstaar, indtil fjenden

fordrives, og de overlevende borgere vender tilbage til en plyndret ruinhob. Et egenartet minde findes ophængt i sognekirken: Et par rytterstøvler og kaarde tilhørende en af de kæmpende danske, om hvilket berettes, at han nedkæmpede 9 fjender, indtil han selv sønderlemmedes.

Efterkrigstiden skulle byde paa trange kaar i dagliglivets kamp; ved siden af at være fiskerleje udfoldedes merkantil virksomhed, idet byen fungerede som udskibningshavn for

Odense; dette tog en brat ende ved aabningen af scjllobet til Stige i 1680. Det blev et alvorligt og gennem lange tider mærkbart knæk for næringslivet. Det udad tabte maatte indad vindes, efter et skæbnetungt aarhundrede, som havde ført byen tilbage til forne tiders bopladsagtige karakter, vaagnede byen langsomt til nyt liv. Havet var den store arbejdsgiver, dens rigdomme skulle udnyttes, til dette formaal byggedes havn og moler. Trivsel afløste trængsel, og de barske mænd kunne leve op til at nyde bopladsens blide og lune gem.

Gik hverdagslivet stille hen, rystede dog enkelte begivenheder sindene og stemte dem for lange tider til meditationer over skæbnens grumme leg med mennesker. Ved slaget i Køge bugt 1710 mistede 22 indrullerede Kertemindere livet, da „Dannebrog“ sprængtes i luften; en rystende tragedie, der gjorde skaar i glæden over nationens maritime sejr. En dag i

Model af linieskibet „Dannebrog“ ophængt i sognekirken

Mindestenen ved Kikkenborg for admiral de Ruyters landgang 1659

marts 1730 forlød det, at sognepræsten *J. Fr. Hornemann* var fundet død efter fald fra en trappe. Et rystende drama rulledes op; dødsårsagen var mord, og den skyldige præstens purunge hustru *Anna Helene*, tilskyndet til udaaden af en slægtning og tidligere trolovede student *Lars Pedersen Mørch*. De to unges henrettelse paa Odense Hcd sluttede en kærlighedstragedie skrevet af selve livet.

Langsomt skrider de trange tider; men man havde lært kunsten at vente. Det gik langsomt mod opgangstider. Et borgerskab af handlende og haandværkere forte sammen med fiskerbefolkningen byen frem til blomstring. Det 19. aarhundredes kulturgoder toges i besiddelse og virkede med til at omskabe byen langt ind i vort aarhundrede. En betydelig og stadig voksende industri er i dag med til at give byen

Havnepladsen prydes af et smukt minde over 22 orlogsgæster.

*Købmandsgaard fra det 16. aarh.,
nu byens toldbod*

*Paa den ny kirkegaard taler vor tids
historie sit tæse sprog*

karakter, men aldrig løber den fra sig selv og glemmer sine fædre, den stoute fiskerbefolkning. Kommende tider vil skrive nye sider i historiens bog, hvor glæde og sorg gør hinanden følge og sætter sit præg paa hverdagen. Byen aander nyt liv efter endnu en krig, men sender en stille tanke til dem, der maatte ofres.

* * *

Det er saltvandsfrisk brise og de skumhvide bølger der lokker turisten til Kerteminde; men har han tid tilovers for en tur gennem den lille by med de berømte røde tage, vil han se den præget af en idyllisk charme i al sin

Exterior fra den Elias B. Muus'eske stamgaard

beskedenhed. Fordringsløs og venlig byder den sin gæst et hjerteligt velkommen, og gæsten føler sig tilpas. Havet — og det vil her sige Storebælt — har betinget beliggenheden og afgivet gadernes krumme kurver, som om hvert hjørne byder paa nye overraskelser og smukke motiver; men først og fremmest sættes den travle vandrer tilbage til en fjern og rolig

tid. Det er ikke blot tagene, der er skinnende røde, men ogsaa husene straalet af en konstant renhed og farveglæde, man skal lede længe efter tilsvarende andre steder, kun maa man med et stille hjertesuk beklage, at det kniber med at holde de moderne vedligeholdelser i pagt med den arkitektoniske rene stil.

Nær til havnen munder gaden ud i det lille torv med den skønne gamle kirke og raadhuset, og i umiddelbar nærhed den 300 aar gamle gaard bygget af købmanden og raadmanden *Karsten Iversen*; den er nu omdannet til et i sin art meget smukt musæum. Fortsætter man denne byvandring i de stille gader, glædes man gang paa gang over gamle ærværdige bygninger, der staar som minder over slægterne, der gik forud. Bemærkelsesværdig er saaledes den historiske bygning, nænsomt restaureret, hvor byens bank har til huse, og i sidegaderne gamle købmandsgaarde, hvis indre vil være en overraskelse. I Præstegade Muus'ernes slægtsgaard, i Sønderstræde den Andresenske gaard — beklages maa savnet af købmand Aage Pedersen Syvs

→

Endnu findes rester af gammel smuk arkitektur (Langegade 40)

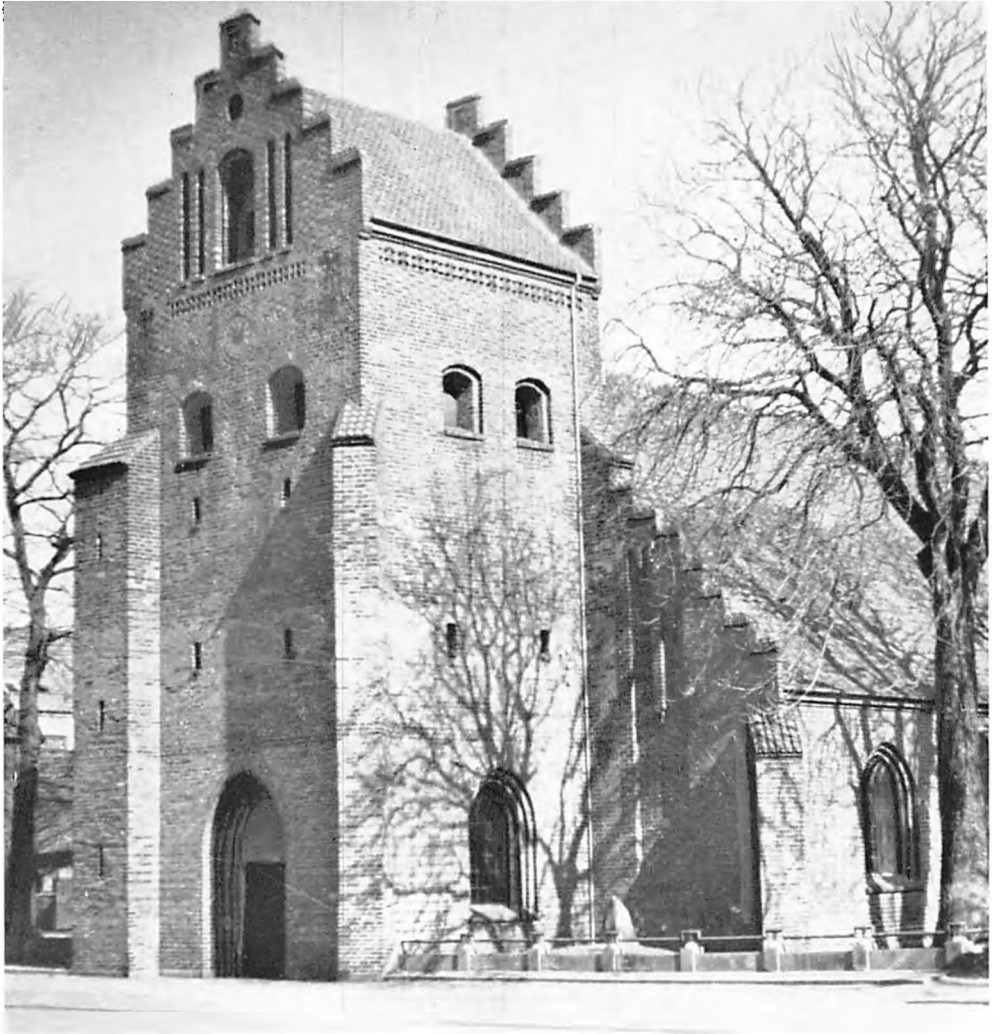
Magasingaarden i Sonderstræde

Karsten Iversens gaard (museum)

*Danmarks ejendommeligeste
bankbygning*

Sct. Laurentiuskirken

*I ophøjet majestæt vogter en Kerub
korets indgang*

gaard i Fiskergade, men samtidig er det pudsigte lille Rebslagerstræde et besøg værd, her finder man et skønt lille empirehus usædvanlig arkitektonisk rent i linjerne.

Tilbage gaar turen mod havnen, hvor den gamle Magasingaard passeres og aabner udsyn for Toldboden, bygget i det 16. aarh. af købmand *Niels Bager*, søn af Odensekøbmanden *Oluf Bager*. Bygningen blev ombygget til sin nuværende skikkelse i 1735. — Vil man bevare denne stemning fra fjerne tider, kan man tage en forfriskning i købmandsgaardens skænkestue og slaa en hyggelig sludder af med nogle af omegnens bonder som er „til bys“;

siden begiver man sig ud paany, denne gang ned til fjorden langs Lillestranden, her rummes al byens egenartede, maleriske skønhed med baadene i de smaa kaase, garnene paa stejle og for enden af strædet de aabne marker, hvor et par møller hist og her i landskabet endnu er bevaret; højest og skønnest beliggende finder vi nord for byen den smukke højskole, som et tegn paa det rige, aandelige liv, der har været levet paa egnen siden Kr. Kolds dage.

* * *

En oplevelse i særklasse er den gamle sognekirke viet Sct. Laurentius til ære, og i sin nuværende skikkelse genopbygget 1476. Medens forgængerne har været smaa og beskedne, er denne i forhold til byen selv i dag af anseelig størrelse. Søger man aarsagerne til denne ejendommelighed, skyldes den to faktorer: Som vogter af den ret uskærmede by har dens svære mure ydet ly mod søens ransmænd, og dens store taarn med skydeskaarene har vidst at indgyde respekt — dertil kommer, at fiskerne er et gudfrygtigt folk; de kender de lurende farer og elementernes rasen, naar naturen rejser sig i sin vælde, og deres kirke er sikkert et takoffer til den Gud, som bonhorer dem i noden. Træder man ind i det store rum, gribes man ikke blot af højtidsfuld stemning over dets vælde, men ogsaa af glæde over den æstetiske skønhed, som er altbeherskende. Nænsomme hænder har fojet et orgie af farver

*Medens kirkegængerer
beundrer det rigt udsmykkede
hovedskib og kor, stemmer
orglet sindet til højtid*

*Det Iuelske
gravkapel*

*Stilhed →
imellem
klokkeslagene*

Sakristiet

mod væggenes hvide kalk sammen til et harmonisk og psykologisk hele. Gennem hovedskibet vandrer man op mod koret, hvis indgang til venstre er flankeret af prædikestolen med smukt billedskærerarbejde fra det 17. aarh., og paa højre side en pragtfuld Kerub, der for faa aar siden genfundtes paa en herregaards loft efter i sekler at have været forsvundet fra kirken. Selve koret domineres af en pragtfuldt udskaaret altertavle med nadveren som hovedmotiv. Knæfaldet er omgærdet af et smukt og stilrent gitter fra 1712; og foran dette kirkens kunstnerisk svageste arbejde Døbefonden, en knælende engel bærende en muslingskal. Skuer man op i de store hvælvinger, fanger øjet først et pragtværk, et Epitafium over to af kirkens præster og deres hustru, og ved siden af dette det foromtalte krigsminde fra svenskekrigen: Stovlerne og kaarden. Videre glider øjet ud over rummet og glædes over de store lysekroner og i sideskibene de ophængte fuldriggere, der fortæller om søfartsbyen, det ene en kopi af *Ivar Huidfeldts* „Dannebrog“. Men rarieteterne er gemt til sidst. I Korets søndre sideskib findes et Gravkapel med to kister af slægten *Iuel*; Kapellet er paa to sider afskildret med smukke smedejernsgitre. Det nordre sideskib rummer Sakristi, hvis indretning er en prydelighed for kirken og tjener sin skaber til ære; her findes foruden et billedgalleri af kirkens præster siden 1740 et herligt udskaaret Relikvieskab i ren gotisk stil samt en gammel fattigblok.

I vaabenhuset findes store ligsten, hvis oprindelige plads var som plader paa gulvet vidnende om tidens skik med at begrave de fornemme døde inde i kirken; en smuk, men sundhedsfarlig skik, hvilket man fik beviser for ved udgravning af det søndre sideskibs gravhvælving, hvor 35 kister var stuvet sammen. Langsomt forlader man kirken, det sidste vældige indtryk er kirkens nye orgel fra 1938, et pragtværk, skænket kirken af en af byens sønner, som siden rejste ud og gjorde sin by ære; dets brus af toner fylder rummet og dover næsten øret. Langsomt kaldes man tilbage til virkeligheden; medens man gaar gennem „Kirkeristen“*), som tidligere hegnede den gamle kirkegaard, bimpler den mindste klokke sine solnedgangstoner — det sidste blik gælder østgavlens ottekantede spir, en mindelse fra den katolske tid, hvor klokken kaldte til messe.

* * *

To ting sætter et særligt præg paa Kerteminde: Dens farveglæde og dens ægte fynske melodiske sans. Intet under derfor, at den gennem tiderne har været et parnas for musernes dyrkere. I poesi og prosa — paa straalende

*) Navnet tilkendegiver, at indgangene var dækket af riste, som skulle forhindre løsgaaende kreaturer adgang.

lærreder fæstnes billedet af den lille stad; ofte har kunstens hellige flamme lyst op.

Her fødtes digteren *Fr. Paludan-Müller* og levede sine første barneaar i byens præstegaard. Erindringerne derom er nedfæstet i romanen „Ivar Lykkes Historie“. *K. L. Kristensen* — muldtung og beskedent selvudslettende — bærer olie til flammen og skriver digte af fineste karat: „Købing kun, en Fiskerflække . . .“. Den rebelske *Olaf Gynt* fødtes i samme gaard som Paludan-Müller; ofte giver hans digtning til barndomsbyen udtryk for et tabt paradis. Sprode violintoner blander sig med et orgels brusen — *Niels Simon Christiansen* stryger sagte buen, medens *Frantz Syberg* fabulerer med nodegriflen. Han er ikke „bare en søn af Syberg“, men selv en kunstner af naade og højt anerkendt. Sammen med disse to træder *Lavard Friis-holm* frem; en kunstens Aladdin, hvem lykken tilsmiler. Paa sin Pilegaard digtede *Fritz Syberg* den ene hyldest efter den anden til de marker, der var hans kunstneriske domæne. Medens vinden suser i de gamle pile og skaber kontakt mellem sind og farvesans, fæstner *Johannes Larsen* et fugletræk paa lærredet eller digter i farver om den lille mis. Saavel han som *Regnar Lange* er begge født i Kerteminde. I mandfolkestærke og store penselstrøg skildrer Lange sine egne — fiskerne — som han føler sig i pagt med; han er cellisten blandt farvesymfonisterne. Paa parnasset straalcr altid den hellige flamme.

*Digteren
Paludan-Müllers
statue*

*Musæums-
gaardens port*

*Mindevæg paa musæet over digteren
Fr. Paludan-Müller*

*Byens gamle historiker oplærer den unge
generation til kærlighed og respekt
for slægternes kulturarv*

*Medens Johs. Larsen (t. h.)
og Regnar Lange (forn. t. h.)
fæstner byens skønhed
paa lærredet, lader Frantz
Syberg (forn. t. v.) tonerne
fylde stuerne i den
gamle pilegaard*

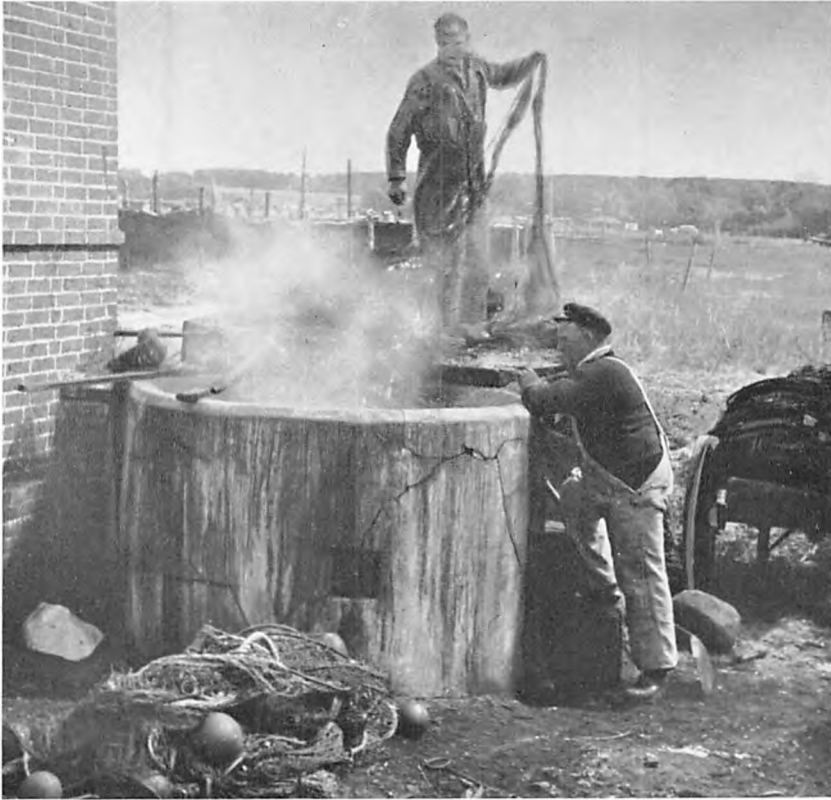
*Malerisk stemningsbillede
fra den gamle fiskerihavn*

*I de tidlige morgentimer
bringes fangsten i land*

*Fortid og
nutid mødes —
medens den nye
kravelbyggede
store kutter
lægger til kaj
efter endt dont,
stævner den
gamle klink-
byggede baad
ud for at rogte
garnene*

*Ved
barkegyden*

→
*Hostsilden
pilles af
garnene*

*Havets sultne
gadedrenge
søger billig
kost*

Skal den fremmede danne sig det rigtige billede af Kerteminde, maa han opsøge havnen, som er byens nerve og hjerte. Her er liv og røre døgnet timer rundt og paa alle aarets tider. Taktfaste stempelslag fra de mange

Der bødes ruser

motorer akkompagneret af traskoklamp annoncerer vejen til havnen, eller „Stranden“, som det hedder, om man vil tale de indfodtes eget sprog. Paa beddingen staar rækker af baade trukket op til det aarlige eftersyn — her hamres og tomres, males og tjæres indtil tømmermanden paany sender dem ud i deres rette element; nypudsede og skinnende forankres de side om side i deres egen havn. Fra „Fedet“ og „Drejet“ kommer mændene for at gaa om bord, de har nyttet tiden vel med at barke eller bøde garnene, det er kostbare arbejdsredskaber, som fordrer omhyggelig behandling. Og saa er tiden inde, da flaa-

den staar til søs for at bjerge dagens fangst; det er et stolt syn, naar et hundredtals baade i de tidlige morgentimer gaar ud i bæltet, som hvide maager vugger de paa bølgerne, medens solen sender sine første straalere over den blinkende havflade. De er i pagt med naturen disse mænd, vejrbidte og barske, men ogsaa udstyret med et smittende lune, der fortæller om den sundhed og styrke, de henter ved dagens gerning. — Dog kan strenge tider ogsaa herske, hvis vinteren blæser en nordpolsaande over søen, saa den stivner og laaser baadene inde i metertyk is. Sejg og hærdet giver fiskeren sig i kamp med denne fjende, som forsøger at hindre adgangen til den daglige føde; medens stærke næver brækker isens panser, tager andre fat med bjergningen ved hjælp af krog og kejs — noden skal banke for-gæves paa døren.

Dagligliv paa havnen

*Foroven: Auktionspriserne drøftes
Forneden: Inden baaden forlades gøres der
klart om bord -- og saa hjem til
velfortjent hvile*

*Paa primitiv vis bjerges en ringe fangst,
efter at isen er savet og brækket*

Indefrosne baade

*Travlhed paa værftet: En
nybygning klædes op*

*Paa beddingen er der
hovedeftersyn*

Naar flaaden vender hjem fra sit togt, bliver der nyt liv paa havnen; medens skipper staar ved roret, har det øvrige mandskab sorteret den indvundne fangst, og kasserne bringes til auktionen, hvor et nyt spændingsmoment fojes til: hvad er dagens notering? — Smaahandlende, opkøbere og grossister besigtiger varen og tilkendegiver deres bud ved næsten usynlige nik. Fra auktionen spredes fangsten viden om; fiskerne har deres egen filet-fabrik, som med en millionomsætning er stor-opkøber, to store konserver-fabriker, hvoraf den ene har verdensnavn, er betydelige aftagere, og fiskeksportorerne er købere uden smaalige hensyn. I deres fiskehuse foregaar en finsortering og nedisning; hvorefter de store eksportbiler læsses til langture, paa hvilke de med deres last gør Danmarks navn kendt ude i et sultende Europa.

Medens fiskeren gaar fra borde for hjemadgaende med sejl paa nakken og middagsmaden i haanden, lyder endnu travle hammerslag fra baadebyggerierne. Med deres skarpe skeletagtige konturer staar nybygningerne som silhuetter mod den blaaviolette aftenhimmel, de repræsenterer fornemt haandværk, og deres mester har navn viden om. De er værd at kende, disse søens folk. Som vind og vejr har baret deres hud, har den lille, hyggelige by stemt sindet venligt — de er alle karakteristiske typer og betegnes undertiden som „egne“, hvilket maaske navnlig skyldes deres tilsyneladende utilnærmelighed. Det er et folkefærd af faa ord, men lykkes det at faa en sludder i gang, findes ingen bedre beretter, hvad enten det gælder ungdomsaarenes oplevelser paa de store have eller historier fra hverdagens fangstture. Til akkompagnementet af en harmonikas sørgmuntre toner pulser de flittigt paa snadden, medens de smaltknebnede, men skarpsynte øjne godmodigt bedømmer den lyttende tilhører -- fiskeren i Kerteminde tiltaler alle uden persons anseelse med et bramfrit „Makker“, et ord, der i hans særlige dialekt, er en tingenes naturlige tilstand, affødt af det fællesskab, der er en betingelse for udførelsen af det daglige arbejde ombord i baadelavet.

* * *

*Skipperlavets
gamle lade*

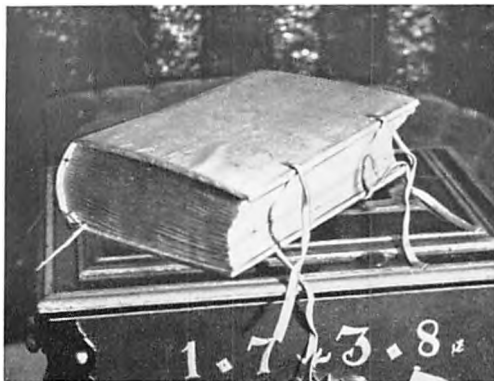
Saalænge Kierteminde staar og denne Baare varer
Saalænge Skib paa Suen gaar og unge Suenænd farer
Skal og Monarchens Naade staae i hver en Siel indskreven
Som gav os Haand og Segl paa at dette Værk blev drevet.

Saaledes lyder en af inskriptionerne paa den største af de 3 ligbaarer, som findes i sognekirken tilhørende „Kerteminde-Skipper-Ligbærer-Lav“. Dette lav indstiftedes og fik af kong Christian d. 6. kongelig konfirmation den 26. april 1737, og er formentlig saaledes en af landets ældste foreninger.

Under højtidelige og traditionsrige former, som man maa ønske bevaret langt frem i generationerne, begraver fiskerne deres afdøde kammerater og deres paarørende. Efter den kirkelige handling sættes kisten paa den sørgeklædte baare og tildækkes med Dannebrog, hvorefter den løstes op paa skuldrene for saaledes at bæres til graven. Det er et smukt og gribende syn, naar processionen drager gennem byen. Forrest gaar bedemanden i fodlang sort kappe med slag og med trekantet baret med langt sørgefleur, efter ham fores lavets gamle fane frem fulgt af florumvundne dannebrogspaner paa halv stang foran og efter kisten; derefter følger denne baaret af lavsbrødre, medens folget slutter sig til. Alle lavsbrødrene — og det vil i realiteten sige hele byens fiskerbefolkning — har mødepligt, hvilket giver begravelsen en ganske særegen stemning.

Den tredje lørdag i januar afholdes lavets generalforsamling, det saa-

kaldte „Lavshus“, der ogsaa er præget af gamle traditioner. Efter at „Laden“ — en smuk lille trækiste prydet med kongekrone og somandsinsignier — af oldermænden og to bisiddere er bragt til stede, aabnes den, hvorefter beretning aflægges, bøder inddrives samt eventuelle nye medlemmer optages; alt dette foregaar under højtidsfulde former, og det hedder: „mens Laden er aaben forbydes al Skænkning af drik, og ingen maa vække Forstyrrelse.“ Naar laden er lukket paany, bringes den straks til oldermændens

Lavsprotokollen indbundet i træplader

hjem, hvorefter den egentlige fest tager sin begyndelse. „Koner, kærester eller andre ærbare piger“ hentes til dans og spisning, men ogsaa her hersker strenge regler. Lavet er opdelt i skipper- og baadsmændslav, som er strengt adskilte; først efter spisningen forenes de to lav, og alle svinger sig lystigt i dansen til de smaa timer uden skelen til hjem og stand.

Ved særlige festlige lejligheder afholdes „Dystlob“ med procession gennem byen. Det er et malerisk og smukt optog. Forrest bæres lavets og fiskernes faner, hvorefter alle fiskerne iklædt somandsdragter fra 1800-tallet med sortlakerede, flade hatte med lange baand og store, røde skærf eskorterer „Admiralbaaden“, som er sat paa en vogn trukket af festprydede heste. Paa baaden befinder sig „Admiralen“, d. v. s. en af skipperne, der fungerer som ceremonimester iklædt marineofficersuniform og kaarde, foruden ham en baadsmænd og dagens helte „Dystloberne“ iklædt hvide dragter og bærende den lange lanse, hvormed modstanderen „skydes i stranden“, processionen sluttes med en smukt pyntet vogn, hvori oldermændslavet har plads. Efter processionen finder selve „Dystlobet“ sted ude i havnen.

Det er at ønske, at disse baade højtidelige og festlige skikke maa bevares for efterslægten, som udtryk for en gammel kulturarv, der med sine rige traditioner sætter et karakteristisk præg paa byen og dens fiskerbefolkning.

Fiskerbegravelse i Kerteminde. Fiskerne bærer deres afdøde lavsbrøder til graven

Medens ferietoget afleverer sin last, kundgør trommeslageren om fugleskydning eller friluftsteater ...

... maaske fore-
trækkes en tur med
fjordbaaden eller
postbaaden til Romso

*Havets rigdomme
giver arbejde til travle
hænder; fra auktion
til fiskehuse og fra
konserverfabrikernes
haller fører de store
biler deres last langt
over landets grænser*

*Merkantil virksomhed
sætter ogsaa sit præg
paa byen; en stor-
produktion i jern og
træ er vokset frem
og har skabt anseelse
viden om*

Frugtbare marker ud mod Kerteminde fjord

holm, den lange halvø mod nord, hvor Fynshovedmanden hver nat foretager sit gungrende ridt. Fra herregaarden *Hverringe* leder en snæver sti ned til *Stavres Hoved*, som aabenbarer sig i den sidste krumning, videre bugter stien sig, gærdet af brombærranker, op mod Fyens ældste landsby *Maale*, hvor de gamle humlehaver beruser en med deres krydrede duft; forfrisket med et bæger ægte mumme fortsætter man turen mod *Viby*, hvor den meget smukke og ejendommelige kirke tiltrækker sig opmærksomheden. Man færdes paa gammel herremandsjord med store gaarde spredt over landskabet; her har *Marsk Stig* haft borg, og til *Stubberup Kirke* knyttes sagnet om den døde, men ufrelse marsk — kendt fra Chr. Winthers digt: „Vaabendragens Ed.“ Paa vejen mod nord passeres uden for Martofte Snave-gaardene med *Maars-højen*, som rummer Danmarks

storste etkammer gravhøj; vi er paa vikingernes landomraade, og vejen munder lige ud til deres udkigspost — Fyns Hoveds yderste spids. Det er et betagende skue at staa her højt oppe, medens Kattegats og Storebælts bølger slaar sammen mod kysten og skærer sig ind i denne i et utal af vige. I Korshavn ligger 3 smaa oer som naturreservater bevokset med de sidste rester af urskov i landet. Saa langt ojet rækker skimtes henholdsvis Jylland

Som Kerteminde ejer en uforklarlig charme og poesi i sin havfriske lilleputs-kønhed og med sine henrivende evadøtre, som yndefuldt og naturligt rækker en poesians blaa blomst, den lille „Forglem-mig-ej“, saaledes er dens egn et digt i skønhed og farver.

Der hviler en egen stemning over *Hinds-*

Svanemøllen

og Sjælland fjernt i horisonten. — Paa turen tilbage fyldes luften af violiner — *Dalby*, centret for hele egnens musikliv, passerer. Fra dens lunc bugt lyser de hvide og fristende sandbanker op med straalende, solgyldne smil, som de har hentet fra de dugfriske fynske piger. Efter et besøg i *Mesinge kirkelade* gaar færden videre over den kilometerlange dæmning til det gamle fiskerleje *Munkebo* ved Kerteminde Fjord. Fra den høje bakke er der et storlaaet syn ud over de frodige grønne og gule marker, gennem hvilke fjordene snor sig i glitrende blaanen. Gemt bag skoves tætte skjul i bunden af Kertinge Nor ligger slottet *Ulriksholm*, bygget af *Christian IV* til hans og Vibeke Kruses søn Ulrik Chr. Gyldenløve. Vibeke Kruse ligger begravet sammen med tidligere ejere af *Ulriksholm* i et gravkapel i den nærliggende *Kølstrup kirke*.

For den historisk interesserede er landskabet langs den søndre fjordside en lækkerbidsken — herregaard ligger ved herregaard — med deres rigdomme, hentet lige op af mulden, har de sat præg paa egnen, og de stoute bønder af i dag er herremændene værdige afløsere. Fra *Skousbo* skal en enkelt seværdighed nævnes, det gamle trækræcifiks, opstillet i et lille anlæg ude ved vejen i det 17. aarh. af Erik Hardenbergs hustru Anne Ronnow; adskillige sagn er knyttet til det, men dets egentlige historie kendes ikke. Nu fortæller de talrige maa-gers skrig over markerne,

Foroven Ulriksholm, forneden Hverringe

*Gang paa gang glæder man sig over det frodige fynske landskab,
og stopper ofte op for at beundre
de smukke velholdte gaarde, der skjult bag pilehegnene
aander fred og ro*

*Det ejendommelige taarn
paa Viby kirke*

Den gamle smedie ved Hverringe

I hosttiden omkring Kerteminde

Ved indkorsten til Kerteminde rejser Klinten sin karakteristiske profil og byder paa et betagende skue. Ogsaa arkæologen ofrer den store studier paa grund af dens rigdom af det sjældent forekommende blaaler

→
Mor og barn i den tidlige sommer

at havet er nær. Langs de store skove fører vejen ud til *Klinten*, med sin karakteristiske profil er den et naturens mesterstykke. Vejen herfra aabner udsyn over Kerteminde, et straalende farveorgie, hvor det dybblaa hav, de saftiggrønne marker og de røde tage straalere een i møde — en enkelt hvid plet trænger igennem: Det smukke herresæde *Lundsgaard*, der byder gæsten den første velkomst.

Paa Ladby mark ved Kerteminde Fjord hviler hovdingen Vagn Aagesen*) i sit fornemme gravkammer. Skal han besøges, bør det foregaa søværts med baad op gennem den smukt bugtede fjord ad samme rute, som vikingerne selv benyttede; op ad skrænten snoer en sti sig hen til gravhøjen, som rummer høvdingeskibet, der har ligget her i mere end 1000 aar. Heste- og hundeknogler samt enkelte rester af guld- og solvsmykker fortæller om den storslaaede begravelse. Han er lagt til hvile i sin tro, den gamle hovding, med stævnen vendt mod syd paa vej til Valhal. Med fjordbaaden gaar turen atter tilbage, og medens solen sender sine sidste straalere, og baaden sagte glider ind i sommernatten, glemmes nuets hektiske jag for en stund og giver plads for en harmonisk sindets ro.

Ude i Storebælt — en times sejlads med postbaaden — ligger æventyrøen *Romsø*. Skovbeklædt og med sin dyrebestand af danske og indiske hjorte, er den en fantastisk idyl. Man skal have Rasmus skovfoged til at vise sig rundt og fortælle i sin levende, malende ø-dialekt; og medens de tusindtals maager skrigende og larmende vogter deres æg og reder mod ransfolk, nyder man skovfogedgaardens specialitet: Flæskepandekagen, idet man samtidig lytter til „Huje-Pajderne“, d. v. s. klokkefrøernes melodiske kvækken. Hvis paradiset findes paa jorden, ligger det her, og da Rasmus præsenterer gæstebogen, har man stemt lyren:

*Omskyllt af voven,
Ombruset af skoven —
Romsø med dyr og med daa,
af sindet og tanken du aldrig forgaa.*

*) Uden at det er endeligt fastslaet, arbejder videnskaben med den teori, at det er den mægtige hovding Vagn Aagesens skib og boplads, man her har fundet.

*Godset Lundsgaard,
omgivet af sine
store skove, vogtes
af det lille
skovfogedhus*

*Med sine sidste
rester af urskov
er Romsos vegetation
en enestaaende
oplevelse*

VIGTIGE AARSTAL I KERTEMINDES HISTORIE

- 700| Kendt som boplads.
800|
- 1412 Dronning Margrethe pantsætter byen til biskop Peder Jensen Lodehat.
- 1413 Kong Erik af Pommern giver kob-
7.dec. stadsrettigheder.
- 1476 Den nye, endnu bevarede sognekirke bygges.
- 1535 Byen hærges under Grevens fejde.
- 1560 Stor ildebrand lægger ¾ af byen i aske.
- 1588 og 89 Biskop Mester Jacob Madsen visiterer byen.
- 1604 Den sorte dod raser.
- 1654 Skibe med sort pest ombord isoleres paa rheden.
- 1659 Svenskekrigen. Grev Schack gaar sammen med hollænderne under anførsel af admiral de Ruyter i land ved Kikkenborg. En voldsom kamp raser i byen.
- 1700 Byen faar garnison, forst infanteri,
cirka siden dragoner.
- 1710 Ved slaget i Koge bugt springer Ivar Huitfeldts admiralskib „Dannebrog“ i luften. 22 kertemindere omkommer.
- 1715 Grufuldt barnemord. Mordersken henrettes offentligt paa byens torv.
- 1731 Sognepræst J. Fr. Hornemann myrdes af sin hustru, Anne Helene Hvid, og hendes slægtning, studiosus Morch. Begge henrettes paa Odense Hed.
- 1736 Det første egentlige raadhus bygges.
- 1737 Skipper Ligbærerlavet indstiftes.
- 1769 Folketælling i Danmark. Kerteminde har 706 indbyggere.
- 1795 Byen faar sin første videnskabeligt uddannede læge og det følgende aar sit første apotek.
- 1808 Under Napoleonskrigene indkvarteres spaniolere blandt andet i Kerteminde.
- 1809 Digteren Paludan-Müller fødes.
- 1820 Den Fynske Vækkelse udgaar fra
cirka Kertemindeegnen.
- 1850 Kristen Kold forlægger sit højskole-
cirka arbejde til Dalby.
- 1839 Byen faar selvstændigt postkontor.
- 1853 Ronninge-runestenen genfindes. Ste-
nen tilbageført til Ronninge by.
- 1855 Grundtvig opstilles som folketings-
kandidat og vælges i Kerteminde-
kredsen.
- 1859 Den første lokalavis udgaar.
- 1867 Kunstmaleren Johannes Larsen fødes.
- 1867 Telegrafanlægget aabnes.
- 1896 Gasværket anlægges.
- 1900 Odense—Kerteminde—Dalby Jern-
bane aabnes, senere — 1914 — for-
længet til Martofte.
- 1911 Byens nye raadhus indvies af davæ-
rende kronprins Christian, senere
Christian X.
- 1911 Elektricitetsværket anlægges.
- 1913 500-aaret for byens kobstadsrettighe-
der fejres ved storstilede fester i
overværelse af Hans Majestæt Kong
Christian X.
- 1918 Lærer H. C. L. Hansen bliver byens
første folkevalgte borgmester.
- 1935 Apoteker Helweg-Mikkelsen finder
vikingeskibet ved Ladby.
- 1937 Den store fiskerihavn fuldendes og
fiskeauktionen bygges.
- 1940 9. april: Danmarks okkupation. En
ung værnepligtig kerteminder falder
ved grænsen.
- 1942 Fredericia garnison (7. regiment)
forlægges til Ulriksholm og Kerte-
minde.
- 1942 Forhenværende borgmester H. C. L.
Hansen udnævnes til æresborger.
- 1943 Tyske tropper besætter byen.
- 1946 Kong Christian X besøger byen.
- 1947 Kunstneren Johannes Larsen ud-
nævnes til æresborger.

LITTERATUR OM KERTEMINDE OG OMEGN

1. TOPOGRAFISK—HISTORISK

- Samlinger til Fyns Historie og Topografi.
Provst Bøgh: Kertemindes Historie (1770). Manuskript paa landsarkivet.
G. Strøm: Efterretning om Krtm. Præster, Rektorer og Hørere.
Mester Jacob Madsens Visitatsbog.
Vedel Simonsen: Fyns Vilkaar under Grevens Fejde.
Troels Lund: Købstadboliger.
Traps Danmark.
Pontoppidans Atlas — Resens Atlas,
fl. a.; bl. a. værker indenfor Danmarks krigslitteratur.
Kr. Krag: Kjørteminde fra 1413—1913.
V. Woll: Fra Kertemindes Fortid 1—2.
Samme: Adskillige artikler i aarbøger for historisk samfund.
Samme: Turistforeningen for Danmarks aarboeg 1940 (Østfyn).
Beretning om det andet danske hjemstavnskursus (1925).
Olaf Wentrup: Vore gamle Købstæder. Bd. 1.
Kerteminde og Omegn. udg. af Turistforeningen (1922).
Achten Friis: De Danskes Øer og Danmarks Store Øer.

★ ★ ★

2. SKØNLITTERATUR, MEMOIRER OG BIOGRAFIER

- Fr. Paludan-Müller: Ivar Lykkes Historie 1—3.
Karin Michaëlis: Hellige Løgne (roman). — En Mors Øjne (skuespil).
Sophie Breum: En Herregaardsfrue.
B. Thorlacius Ussing: En Præstehistorie fra Hindsholm. — Bogen om Had og Kærlighed.
Britta Berner: Splint-bøgerne (ungpigebøger—nugleromaner). (Forfatterinden var en i sin tid kendt redaktør af „Kerteminde Avis“ frk. Marie Behrens, opr. Netterstrøm).
Chr. Houmark: Byens Hævn.
Valdemar Meier: Indkaldt.
J. Ravn-Jensen: Jomfru Helenes Hjerte, } begge om præstemordet 1730.
Sigurd Thranæs: Anne Helene (skuespil). }
Harald Tandrup: Kapepgæsten fra Kerteminde (historisk fortælling fra Fr. VI's tid).
Agnes Henningsens Erindringsbøger (bd. 1 og bd. 5).
Sextus Miskov: Det var dengang —.
Johannes Larsen: Fra min Barndoms Kjørteminde (tidsskriftet „Danmark“ nr. 15—16, 1944).
Bodil Bech: Erindringsartikler i „Fynsk Jul“ 1938 og 1940.
Olaf Gynt: Digteren og vennen K. L. Kristensen. „Fynsk Jul“ 1944.
Lengsreve Fritz Ahlefeldt Laurvig: Generalen.

★ ★ ★

3. DIGTE, VISER m. m.

- K. L. Kristensen: Flere digtsamlinger, hvor hjemstavnen skildres i en meget fornem og lodig poesi.
Olaf Gynt: Utallige digte til fødebyens pris.
En Nyborgskomager: Hør, mine venner, hør nu engang. (Den „officielle“ Kerteminde-vise).
Axel Schwaneffliigel: Min Amanda var fra Kerteminde (egentlig en smædevisе til skuespillerinden Sophie Krag, f. i K. Visen skrevet 1893 til revuen „Harper i Luften“).
Andre viser i: „Kertemindes Pris i Tekst og Toner“ (1940).

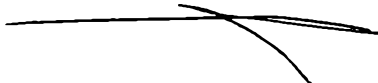
★ ★ ★

Vedrørende anden ikke omtalt litteratur henvises til Det kgl. Bibliothek, Fyens Stifts Lands Arkiv, Raadhusarkivet i Kerteminde, Stiftsbiblioteket i Odense samt Avis-Aarboegen.

EFTERSKRIFT

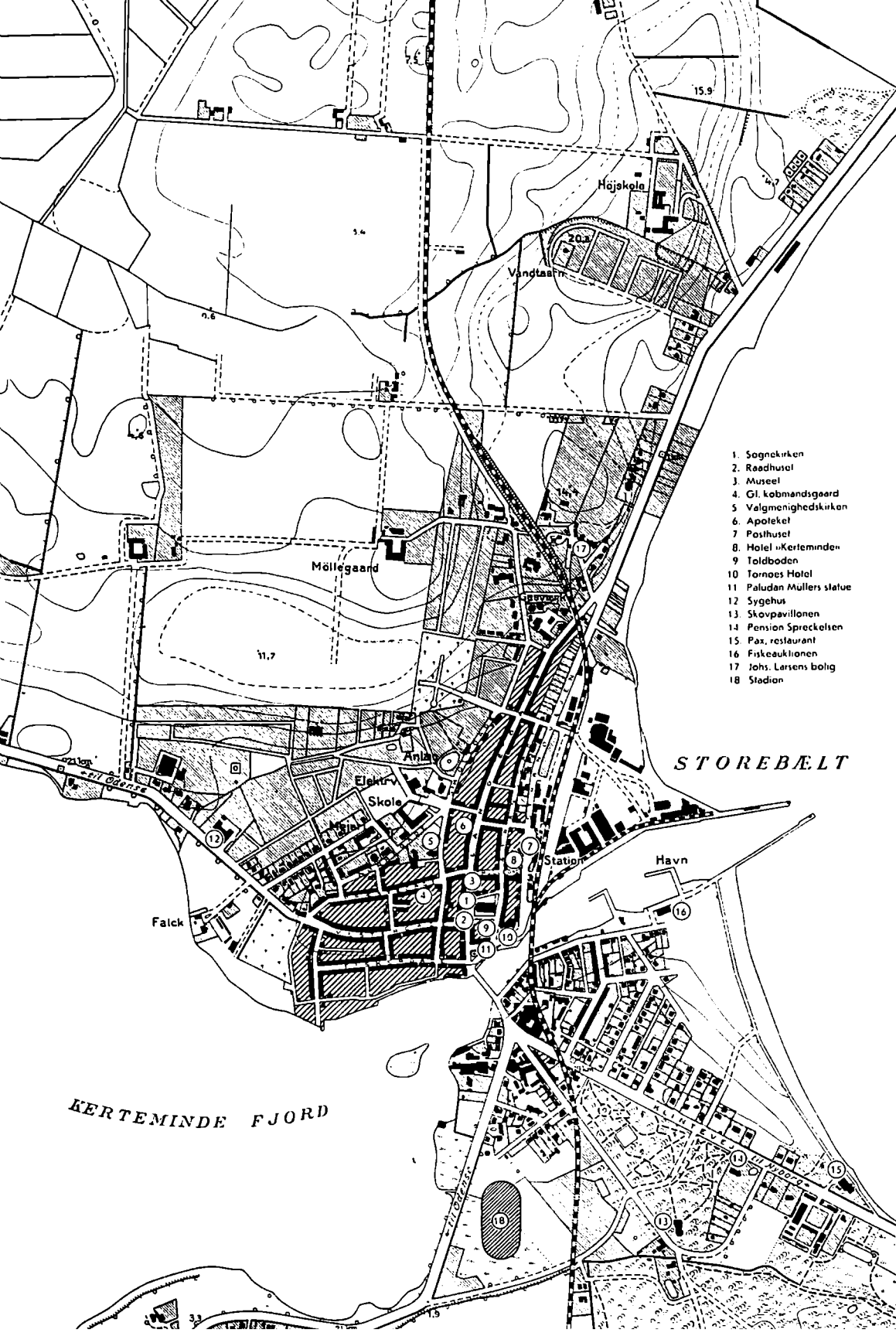
Nærværende lille skrift prætenderer ikke at være „Bogen om Kerteminde“ — den er skrevet forlængst — men dets fremkomst er betinget af to faktorer: dels savnet af en publikation, der ikke blot i ord, men ogsaa i billeder fortæller om den lille hengemte idyl i dag, dels en kærlighed til samme, som herigennem faar sin udlosning. Med sine fejl og mangler — og disse er mange og aabenlyse — overgives bogen til publikum med haabet om, at eventuel kritik maa afloses af en glæde over de skatte, vi ejer lige uden for vor egen dor, omend disse kun frembæres i lerkar.

Hausström.

*De gamle forstod at hygge sig
med skønt håndværk*

1. Sognekirken
2. Rådhuset
3. Museet
4. GI. købmandsgaard
5. Valgmønsterskirken
6. Apoteket
7. Posthuset
8. Hotel «Kerteminde»
9. Toldboden
10. Tornøes Hotel
11. Paludan Mullers statue
12. Sygehus
13. Skovpavillonen
14. Pension Spreckelsen
15. Pax restaurant
16. Fiskeauktionen
17. Johs. Larsens bolig
18. Stadion

STOREBÆLT

KERTEMINDE FJORD

Falck

Havn

Møllegaard

Højskole

Vandtaarn

Elektry

Skole

Station

FYENS STIFTSBOOTRYKKERI
FYENS STIFTS REPRODUKTIONSANSTALT